

КАБАРТЫ-МАЛКАР РЕСПУБЛИКАНЫ ПАРЛАМЕНТИНИ ЭМ ПРАВИТЕЛЬСТВОСУНУ ГАЗЕТИ **ВРЕМЯ** ГАЗЕТА ПАРЛАМЕНТА И ПРАВИТЕЛЬСТВА КАБАРДИНО-БАЛКАРСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

Муратыбыз - кырал управленяда чынтты профессионалла эмда таза ниетли адамла ишлерча этүүдү

КьМР-ни Башчысыны кылуугун болжаллы халда толтурган Ю.А.Кокону КьМР-де МВД-ны коллегиясыны жыйылыуунда сөлөшүю

Аппарат кыскартылганын бл бирге жангыртылган да этилликти КьМР-де социальный-экономика эмда жамаат-политика болум шарт кьрпозотп турады. Бизде тамамланалырга керек болуп турган ишле алыккы кеп болганлары. Аны себепти властыны битеу кьаумлары аланы боюларына салынган борчланы толтуру, артыкка адамларыбызны жашу кылайлыкларын игилендиреу ючюн, кьолдон келгени алыккыга, битеу кьолдерин бириктирге керекле.

Бириниден, власть органыны иш

турадыла. Бир затны энчи чертирге сөюме: биз аппаратыны кыскартыу бл бирге аны жангыртык да этерикибиз. Ахырында кырал управленяда чынтты профессионалла эмда таза ниетли адамла ишлерча этерикибиз. Биринчилиге көре властыны ишине кьыйматтылыгы болуксуз, экинчилени колери бл ага алыккыны ышанулугу келликди. Ала бирге уа аны ахалы иги жанына толрендирдикди.

Хар сомну –жаланда керекли жумушлагыа 2014 жыл не жаны бл да тынч болуксга ышайды. Дунияны кьсыхан

Ахыры 2-чи беттеди.

бу байламы проблемдан кьутулмай жарарык тойлою. Ал санда оюла турган юйледе жашаганыла тнгылы журтлагыа кьенорюге, саулык саклауу системасын жангыртырга, медицина жумушанына кьасветларын игилендиреу, билим берүуде реформаны ахырына жетдиреу, аны ырыскы-техника онгун ююлендиреу, бюджет сферада ишленгени хакларын кьенорюге, инвестиция эм предпринимательлик ишин тап кьуаргыа керекле.

Органида кьутулук этүу – сыйлыкка саналыктыкди. Ма ол борчланы тнгылы таммаладу право нызамны саклаучу органына маганыла берк уллуду. Ала ишлерин ююлендиреу, кьошак мадария окьуа этерге керек болуктуду. Кертиди, арт жылда Кьабарты-Малкарда аманылык ишени азайтуу, жамаат-политика ырахатлыкны саклау жаны бл кен зат этти. Экстремизмге бл террозизмге кьажо керешге жетишилди да болмадыла. Биз сизге хар жаны бл да танымсыздык, тнгукулук этебиз мындан ары да алай болуктуду. Жашуларына кьоркуну толшерленде да кьармай, профессионал борчларын бер жарыкты толтурганыла уа энчи эс бурулуктуду.

Жарсугыа, кьоранчларыбыз да болгандыла. Арт беш жылы ичинде 134 полициячи энчи кьутулук борчларын толтура турганлай жоюлгандыла. Ол кезиунде ичинде иш ишлени органыла кьулук этген 133 адам сыйлы кьырал сау-гала бл, он санда 51 Кишилик ордени бл сау-галангандыла.

Ахыры 2-чи беттеди.

Ахыры 2-чи беттеди.

Р-ни МВД-сында жамаут кьоркунсузлуккуну жалчытыу - право нызамны саклаучу органыла эм кьыйматлы борччуу 21-чи январда КьМР-де Ич ишле министрствону коллегиясыны республиканы Башчысыны кьулугун толтурган Юрий Кокону кьатышуу бл жыйылыуу болганды. Анда ведомствону былтыр эттен ишине итгарлы чыгарылгандыла. Кенешге КьМР-де федеральный инспектор Алексей Вербичий, Парламентини спикери Чеченлыны Анвар, Р-ни МВД-сында жамаут кьоркунсузлуккуну жалчытыу эмда Р-ни субъектеринде толтурууу власть органыла бл байламы-кызыгы кьуару жаны бл Баш управленясыны таматасы Юрий Демидов, КьМР-де Экономика эм жамаут кьоркунсузлук жаны бл Советини, УФСБ-ны, УФСИН-ни, УФСИН-ни, «Центр-Э»-ни таматарлы, Р-ни МВД-ны Север-Кавказ Федералыйн округда Баш управленясыны, КьМР-ни прокуратурасыны, Р-ни Следствие Комитетини КьМР-де Следствие управленясыны, Баш судно, КьМР-де МВД-да Жамаут совети келечилери да кьасырылган эдиле.

Ахыры 2-чи беттеди.

Жыйылыуу Жамаут кьоркунсузлуккуну жалчытыу - право нызамны саклаучу органыла эм кьыйматлы борччуу

21-чи январда КьМР-де Ич ишле министрствону коллегиясыны республиканы Башчысыны кьулугун толтурган Юрий Кокону кьатышуу бл жыйылыуу болганды. Анда ведомствону былтыр эттен ишине итгарлы чыгарылгандыла. Кенешге КьМР-де федеральный инспектор Алексей Вербичий, Парламентини спикери Чеченлыны Анвар, Р-ни МВД-сында жамаут кьоркунсузлуккуну жалчытыу эмда Р-ни субъектеринде толтурууу власть органыла бл байламы-кызыгы кьуару жаны бл Баш управленясыны таматасы Юрий Демидов, КьМР-де Экономика эм жамаут кьоркунсузлук жаны бл Советини, УФСБ-ны, УФСИН-ни, УФСИН-ни, «Центр-Э»-ни таматарлы, Р-ни МВД-ны Север-Кавказ Федералыйн округда Баш управленясыны, КьМР-ни прокуратурасыны, Р-ни Следствие Комитетини КьМР-де Следствие управленясыны, Баш судно, КьМР-де МВД-да Жамаут совети келечилери да кьасырылган эдиле.

Баш докладын иш ишине министри полицияны генерал-лейтенанты Сергей Васильев эттиди. Ол оператив-тиштин ишине эмда профилактиканы хайырларындан былтыр республикада жалчытыу сабын азын аманлык ишени, ол санда уллу эм кеп уллу бурукчулыканы, ачыккамуу кьейтиреу, жолдо жоюруно кьоркунсузлуккуну жалчытырга, экономика бурукчулыканы азайтырга кьолдон келгенин чертенди. Бу кезиуде аманлыканы эсепте алыу жаны бл нызамны тап алгала келтириге, кьырал жумушланы толтурууу игилендиреу, жамаутыны жапындан ышанулуккуну кьесептеу, информация ачыкчылыккы жалчытырга энчи магына берилгени.

Аны бл бирге республикада оператив болум кьыйынлай кылады. Саутланган аманлыккы кьауумланы келечилери былтыр теракт халда 80 бурукчулык этгенди, аланы кезиуде коч структураланы 15 келечиси влпортоткенди, ол санда он полициячи. Коллективга кьатышагыла аланы бир минут шот туруп эсгергенди.

Быйылга салынган борчланы юспериден айтадан, Сергей Васильев Кьабарты-Малкарда болган саутланган аманылыккы кьулумланы келечилерин ачыкчалуу эмда аланы тутуру. Сонде Олимпиада оюлга бардырылган кезиуде эмча республиканы Парламентини депутатларын айырылда КьМР-де жамаут кьоркунсузлуккуну жалчытыуу баш магыналы жумушлагыа санаганды. Министр право нызамны саклаучу органыла араларында байламыкыла бийик даражада кьуаралганын да иги шартка санаганды, ол а алагы борчларын толтурганда уллу болушлык болганын чертенди.

Р-ни МВД-сында жамаут кьоркунсузлуккуну жалчытыу эмда Р-ни субъектеринде толтурууу власть органыла бл байламыкыла кьуару жаны бл Баш управленясыны таматасы Юрий Демидов да Кьабарты-Малкарды полициячылары ишени багыс биченди. Ол мындан ары да хайырлы ишлерге керектени энчи белгиленди, биротонда бек муниципальный бөлөмөде.

Ахырында борчларын бек жарыкты толтурган полициячыла КьМР-ни Башчысыны кьулугун болжаллы халда толтурганы эмда Р-ни ишле министрствону буйруктары бл сау-гала берилгени.

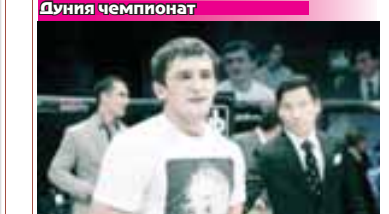
КьМР-ни Башчысыны кьулугун болжаллы халда толтурганы эмда Правительствоусуну пресс-службасы.

ТОБЕШИУ Окууга бирге ишлеуно эмда озюнону айнытыуно юсюнкен барзъангы сёз

Кьабарты-Малкарды Башчысыны кьулугун болжаллы халда толтурган Юрий Кокону Правительствоусуну июндө 1980 жылда Олимпиада оюнула чымындык командада эм Россияни дзюдодон чымындык командасы баш тренери эмда аны генералыйн менеджер Эцио Гамба бл тобешюу болганды. Анга РФ-ни дзюдодон жыймындык командасыны тренери Евгений Кудлин, Дзюдодон европалы оюноз президентини болушкучу Ян Димитрев, тюрло-тиро доржалы спорт эриши-уледе, ол санда Олимпиада оюнда жетишил болган кьырандашпа Алим эм Залим Гадонов да кьатышагыландыла.

Кьонаккыла алыгышлай, Юрий Кокос Эцио Гамбаны дзюдо даражасын кьенорюде кьыйыны уллу болганын белгиленди: «Пондотган Олимпиада Россияни жыймындык командасыны спотчулары алтын майдалланы бирини кер сизни хайыргыдадан алгандыла. 2013 жылда Россия Федерацияда спортуу айналыгуга салган кьыйындыгы ючюн Шувукуну ордени бл сау-галанганыгызын, Дзюдодон халкыла аралы федерацияны Махталукуну залыны келечиси болганыгызын билебиз.

Ахыры 2-чи беттеди.

Дуняа чемпионат Тюменданы Альберт Америкагза учхангы

Кьатыш эм аскер тойшонди Россияни бл Евразияны чемпионатны Тюменданы Альберт битеу дуняда белгиле ИФК-ни чемпионатна кьатышырга Америкага учанды. Анда ол Нью-Джерси штатында К-Фью клубуна бир аз жару бардырылды. Спортчуну тренери, клубу да таматасы Кьарачай-Черкесден тькьондодон Европаны чемпионат Мурат Кешовду. Альберт алты сермеш бардырыгы дуняны бл белгиле организацида бл контракт этгенди. Жерлештими ринде бирини тобеширек 31 жылы болган бразилияны Илдемар Алкантара болукуду. «Ол хумерли спортчуду, тутушкан эм тойшондун да иги этди. Аны себепти эктибиз да кьуарулагы ариу сермеш кьорпозотобозе ышанамал», - дейди баубентчин жаш. Тобешюу 15-чи февралда бардырылганды. КьЫЖОНЛАНЫ Эльмира. Черек району администрациясыны пресс-службасы.

ОНОУ

Сергей Говоров Прохладна районну администрациясыны таматасыны кьулугуун толтурлукуду

Прохладна районну жер-жерли самоуправленясыны болжалдан алга бардырылган сессиясында депутатта району башчысы Александр Василенкоу полномочиялары болжалдан алга тохтаууну юсюндө тигилн кьыйын кьоргенди. Сессияга кьатышкан Прохладна районну администрацияны башчысыны кьулугун Петрова аты колхозну таматасы Сергей Говоров болжаллы халда толтуру жаны кьол кьеноренди.

Сергей Анатольевич 1969 жылда 5-чи августда Екатеринбургско станицада тууганды. Ол эл молк икмуланы кандидаты, «КьМР-ни эл молккуну сыйлы кьулукчусу» деген ахча тийишли болганды. Ол уруну жолун 1986 жылда Петровка аты колхозда тракторчуну болушкучусундан башлаганды. Совет Аскерде кьулук эткенден сора, Москвада К. Темирязев аты эл молк академияны жетишимли бошоп, колхозну агроному болды. Анда

механизацияланган отрядны таматасы болуп, колхозну башчысыны орунбасарыны

кьулугунда да ишленген. 1998 жылда районну Эл молк эм сатуу-алуу управленясында агроном-семеновод кьулугуну толтурганды, ызы бл бл бөлөмюно башчысыны орунбасарына салынганды. 2000 жылда Управленяны таматасы, Прохладна районну администрациясыны башчысыны экинчи болды. 2004 жылда ол Петровка аты колхозну директоруна сайланды. Сергей Говоров КьМР-ни Парламентини июнчончу чакырылыууну депутаттаны алыртып эди. 2009 жылдын июнчонче дери ол республиканы закон чыгаруучу баш органыны Аграрный политика эм жер бл байламы халга жаны бл комитетини депутатыды.

КьМР-ни Башчысыны кьулугун болжаллы халда толтурганы эмда Правительствоусуну пресс-службасы.

телевиденида, радиода ишленген журналистле да анга уллу себеплик этгендерин чертип, алагда да ыспас этгенди. Ол датгыда бююн конкурса хорлаганыла алгышларга келген кьонкыла бл да шартыре этгенди: КьМР-ни Башчысыны Администрациясында право нызамны саклау эмда коррупцияга кьажо управленясыны бөлөмюно таматасы Аскар Гогов бл бөлөмюно келечиси Кочменланы Аздор.

Ахыры 2-чи беттеди.

КОНКУРС

Коррупцияга кьажо кюрегше ююшлерин кьошардыла

Тонене КьМР-ни Аспамлы информация органыла, жамаут эмда ден организациа жаны бл министрствосунда «Стор коррупция» деген ат бл республикалы конкурса хорлаганыла сау-гаалагы-андыла. Ол «Кьабарты-Малкар Республикада коррупцияга кьажо союлууну» 2011-2013 жылгыа жарашдырылган республикалы целевой программаны келечилени бардырылганды.

Анда айрымкы болганыла белгилеуге атууган кьуанчыны жыйылыууда чьехуну жумушун башлай, министрствону информация политика эм СМИ жаны бл департаментини таматасы Гылыпаны Ахмат конкурса хорлагы-анланы алгышларга-анды.

- Бу бизни да. сизни да шенди кенг жайылган, кьыралыбызга айнырга кьыймаган уллу аманылыккы кьажо кюрегше кюшан юлошюбюздю,- дегенди. Республикалы газетледе,

Нальчикчи окуучула мамырлык, келишиулок ючюндюле 2 бет

«Спартак-Нальчик» биринчи лигада оюнун тохтатырык туюлдо 2 бет

Жюреклерибизден а такырылык кетмейди 3 бет

Жашууну эм маганылы жумушу 3 бет

Сахна чыгармала - жангы китапта 4 бет

«Кьанатла битеу ючюн, кесинге кертичилей кьалырга керекди» 4 бет

Окыууга бирге ишлеуно эмга озюдогуну айнытыну юсюндгн баргъанды сёз

Ахыры. Аллы 1-чи бетдеди.
Къабарты-Малкъарда дзюдо, тутууну башха тюролерин да сойгенге келдило, котонда жаш балланы араларында», - дегенди.
Тобешууге кыатышканда билим берии, ол санда «Школда дзюдо» деген проектин сынау халда жашауда бардыруу амалларын созгенди. Жуйук заманда уа бу жаны къелишимлер ол сазынарыгы белгиленди. «Биз бу башламчылыкга себеплик этерикбиз», - дегенди Юрий Коков.

Ол кюн игирликде Юрий Коков спорт комплекске болганды. Анда ол Эцио Гамба-ны жаратууа келген жаш дзюдочуланы алгышылаганды.
КМР-ни Башчысыны къуллугун болжаллы халда толтурганын эи Правительствосуну пресс-службасы.

Пресс-конференция

Ахыр кезиуде «Спартак-Нальчик» футбол клуб бла байланы кеп къыгъа чыкканды. Ол бусагытта тошгн болум а, бир жанындан, спортну бу тюролюс сойгенлен жарыста эсе да, бири жанындан а, кеп проблемалы сорууданы туудурды. Бютон да футболчулары уллу хакълары, клубну ишин жалчытуну багысы бла байланы шорта да ачкылланылды. Аны бла байланы халны эм шендо клубда болган проблемаланы сюзер мурат бла КМР-ни Спорт эмда тюрозим министрствосунда аспалны информация органына, клубну келечилерини кыатышылары бла тобешуу болганды.

«Спартак-Нальчик» биринчи лигада оюнун тохтатырык туюлюду

Ведомствону башчысыны къуллугун толтурган Аслан Афаунов пресс-конференцияны ашы билдирден башлаганды: футбол команда чачыллык туюлюду. Аны юсюндон оңуо Правительствону республиканы Башчысыны къуллугун болжаллы халда толтурганын Юрий Коков бла бардырылган жыйлыгуунда этиленди. Анда дагында клубну кепмиллиондук борчу къайдан чыкканын тинтир ючюн, ведомстволар арасы комиссияны тутултурган Юрий Коков бла бардырылган жыйлыгуунда этиленди. Анда дагында клубну кепмиллиондук борчу къайдан чыкканын тинтир ючюн, ведомстволар арасы комиссияны тутултурган Юрий Коков бла бардырылган жыйлыгуунда этиленди. Анда дагында клубну кепмиллиондук борчу къайдан чыкканын тинтир ючюн, ведомстволар арасы комиссияны тутултурган Юрий Коков бла бардырылган жыйлыгуунда этиленди.

Команданы алгынын къызуулу оюнун министр ахыры бла да ырыз туюк эди. «Ала, оюнна келери бла берилп, оюнна ючюн битер кючлерин сапсала эдиле, биогонюкде команда шейтинде ахыр жерде турмаз эди. Шендо биринчи лигада чыгаргъа терт очко къылы турды. Былайда футболчулары иш хакъларыны юсюндон сагъынмай къыгъарга да жарамас. Алай футболчу аманлы, итими ойнады, бу отъесе матчча ахырысы бла да кыатышмай къалады, бир айгъа 600-800 миңг сом алады. Бизни бюджетбиюге ол бек уллу ахчанды», - дегенди ол.
Аслан Мартынович билдиргенге кере, алыны иш хакълары «контртелде» берилп турганды. Мындан арысында, ол белгиленгена, спортклубга ахча законга тийишлиликде, налогга да салынып, официалъ халда тиелирикди, кси да иги да аз болукчу.
«Спартак-Нальчик» биринчи лигада оюнун тохтатырык туюлюдо. Болсада ол ФНЛ-де ойнар

ючюн, ахча толусунлай табылганды деп айтыргъа алыкъа эртди. Клуб берген справка лагъа кере, башда белгиленген борчула 2006 жылдан башлап жыйылгандыла. Биогонюкде министрствону эселери бла клубну бителуе борчу, пенны да санап, 92 миллион сомгъа жетди. Алай футболчула алагъа тленерик ахчаны жартысын амаллыкъларын билдиргенден сора налогга бла бирге борч 57 миллионга дегер токъшди, дегенди министрни къуллугун толтурган.
Алай бла клубга уллу тюроликту белгиленеди. Бу эки-оюн ючюн ичинде «Спартакны» ветеранлары санандан команданы баш тренери, генералъный директору айырыллыкдыла. Аслан Афаунов дагында клубну айынъуу жаланда бир жолу биогонюкде белгиленди - команда, тизмелерине чыкканын, кесибины футболчуларындан кыуларыгъа тийишлиди. Фахмулу спортчула уа алыны бизнесиликке да бардыла.
КУЛЬЧАЛАНЫ Зульфия.

Муратыбыз - къырал управленияда чынтты профессионаллар эмга таза ниетли адамлар ишлерча этищюу

КМР-ни Башчысыны къуллугун болжаллы халда толтурган Ю.А.Коконун КМР-де МВД-ны коллегиясыны жыйлыгуунда селешууа

Ахыры. Аллы 1-чи бетдеди.
Битеу бу шартла полициячылары кеслерини къуллукъларына кертик болганларына, жигитликлерине, чынгыулукуларына шагъатлыкъ этдиле. Ала бла къыру сиз укъай, алай Къабарты-Малкъарда къырал ишден, иш ишени органларында къуллукъ этиу бек сыйлы ишге санагыр ючюн, таза ниетли, билимлы, уста специалистени къыйынларын тийишлигиса багъа бериле, алыны сёз бла, ырыскы бла да келгендириги тийишли буларда болуп ючюн, къюлюбуздан келгенни аярык туюлюдо.
Шендо Россейни битер дуняда да даракъсы бие баргъанын биле кёроп тургъыз. Аны алыныгы уа бек алгъа къырланы Президентини хайырындады. Аны Сирияда халлы, Ираны ядери сагъуу бла байланы болуму да мадар жок бла ичелени юсюнде башламчылыгын эге тюшорек да тамдады. Анга битер дуняда да уллу багъа бичилгенди. Олимпияда оюнаны биде бардыруу да къыралычымы сыйлы кёроп тургъыз, шагъатлыкъ этген дагында бир

магъаналы шартды. Ма ол болумда Къабарты-Малкъар да бетин таэмез ючюн, биз къюлюбуздан келени аймагыгъа керекбиз.
Эни бардырылкъ Олимпияда оюнаны юслеринден айта, Россей Федерацияны Президентни В.В.Путин: «Спортну сойгенге, къыру бизни къыралдагыла угъай, битер дуняда жашагъанла да, эришилген башха затлагъа да уллу эс бурдукчула. Россей бу магъаналы ишге къалай хазырланган болур деп, хар неге да багъа бериле кереширлик», - деп айырып айтады.
Къырал башчыны ол насийат сёзюнден хыйсап этип, биз Къабарты-Малкъарын жеринде Россей Федерацияны, Олимпиядады бардырлан къырланынча, ултыргъа болуукъ бир амаллыкъ, бузукълукъ этилмисене бек сакъ болурга, къюлюбуздан келени, келгенини да этере борлукуз. Ол бизни бетибизни кергешторек ишди.

Баш борч - халкын къоркъусузлугу Адамларыны ырыз этгенден уллу ишибиз жокду. Алыны къоркъусузлукъларын жалчыту, тынырахат жашау этереге, ишлерге ахчы онгла къыруу - бизни баш магъаналы борчубузду. Право нызамны сакълуу органла да ма аны толтуруугъа битер кючлерин бурурга керекди.
Халкъ келишилукде, мамырлыкда, тамблагъа ючю, сабийле ючюн къоркъмай жашау этереге сюеди. Ол себепден МВД-ны ишинде гражданыны сауай жамаутны да къоркъусузлукъларын жалчыту, амаллыкълыкыгъа къажау керешин кючлендере баруу баш магъаналы тургъа кереди. Бизни хар ишибиз хар муратыбыз да ма ол иш бла келишилдириге керекди.
Арт жыллада иш ишени органларында къуллукъ этгенни ырыскы болумларын игилениригине жаны бла кеп элетиди. Алыны айлыкълары ёсенди, жашуу журла бла жалчыту да игиленгенди, башха социальны-жашау жумушлары да тамамланыладыла. Алай эсе уа, жаматтыбыз бизден жуу-алпылыкълар боткон кыты сураргъа, хар адам ючюн къайгыруу болурун, ырыскыны къоруларынын сакъларгъа эркинди.
Тезюмплокок, жорек халалдык, жан ауртга билуу бла айырматы болуу

МВД-ны органларыны алларанда салынган борчларыны чынгыуу профессионаллар таза ниетти эмда кишиликтери болган адамла керек болгандылары банды. Жарысууга, МВД-да къуллукъларын сакълугъа бериле, аны сыйлы тюшорек, жупулукъ этиу, коррупция дегенча осал затла алыкъа сакъланыдыла. Менисиулок, хыны этиу, башха бла селеширеге кюсеуме дегенча айналагъа арталды да теземде, аладан къырула барыргъа тийишлиди. МДВ-да къуллукъ этген хар дам да тезюмплокок, жорек халалдыгы, жан ауртга билуу бла айырматы болурга кереди. Адамларыбызны право нызамны сакълуучулгъа, саулал властыгъа да кез къарамлары ма анга кере да болукчу.
Ахырында КМР-де МВД-ны башчыларыны аныда къуллукъ этгенлини барысына да Къабарты-Малкъарда бла Ата журтубузда тынчылыкъ сакълуу жаны бла къыйын ишигиз жетишилме болурун сойгеини билдиреме.

САУГЪАЛАУ

2008 жылдан башлап экстремизмге профилактика этиу, башха-башха миллетлени, динлени келечилерини араларында бир бирге тезюмплокок кочулу, арада келишилуккоу сакълуу, школчулары Къабарты-Малкъарда жашаган кеп миллетлени маданиятларыны, тарыхларыны юсюнде билимлерин кертириуу бла байланы республиканы окчулулары араларында «Дин эм тезюмплокок» деген чыгармачылыкъ эриш бардырылганды. Аны шахар кезинде Нальчикни администрациясыны Жаш телиню

ны саугъалау болганды.
Алай бла биринчи жоминацияда алгъы жери Артём Бишанков (устазы Л.В. Лашенко) алганды. Экинчи жерге Темирлан Шелвоков (М.К. Б. Фовола) бла Азамат Шкагапов (М.А. Шкагаповов), ючюнчон уа Алинка Марамшова (Л.А. Анзаво) чыккъандыла. Эм ариу планкты Малика Ахмедова (Е.А. Кизова) ишлеринди.
Бу номинацияда экинчи жери Елизавета Кашукова (Текуланы Е.В.), Мария Гамичиха бла Алинка Согуева (О.Ю. Кичот) алгандыла. Фатима Гукелтова (С.А. Каныгина) бла Валерия Киреева (Е.А. Кизова) уа ючюнчон болгандыла. «Социальны проект» номинацияда уа жори

Хурметлесу
Путинден - алгышлайу писмолла
Черек районда бир нечча адамгъа токсын жол болганды. Ол отуруу шарт бла байламы Россейни Президентни Владимир Путин алгъа алгъы сёвал айтады.
Москвадан келген писмоланы Огъары Малкъардан Жанго-разланы Шамшудинге, Бабу-генден Улбашланы Мариягъа эм Жемталадан Бёзюланлы Айшача районун администрациясыны илдерини управлыюши Байсыланы Харун келтиргенди.
Улайгъан адамланы къыйын жашау жоллары келбосунда бирге ушаса да, жаш телиу алагъа ынас этерге эм сыйларгъа да борчулу. Хар бирини юсюнде эни халар айтырга устазлагъа да ырызыллыны билдиргенди. Гитчелерден ишлерге юйренгенле Азия аулакъларында кеси къыйынлары бла жашаргъа мадар ишлерге кереширденге. Кыралыт, жок болуп кетмегенди. Иш келлююктери бла башха тыш жеринде да апаратын махтау бла айтыргандыла.
Жанго-разланы Шамшудин Табаксойланы Нажабат бла юйор Къазахстанда къурагъандыла. Ата журтарына кыай-ханларындан сора Шамшудин пенсингга чыккъынынгы дери кеп жыланы бузгалтер болуп «Советская България» саяду-зунда ишлеп турганды. Алты сабийни ёсдюргенде, агъыны юслерине салгандыла. Юй биичеси Нажабат ауушканын таллай заман озгъанды. Болсада биогонюкде Шамшудин туудукъларында бла аладан туу-улапдан къуулан жашайды.
ХАБИБУЛЛАХЛАНЫ Зульфия.

Нальчикчи окыучула мамырлыккы, келишулюккю ючюндюле

эм, жаматат биргиулене ишлери жаны бла беклюк бла Билим берии департамент къураганды.
Конкурсу илмеринде кере, окыучула ишлери «Адабият чыгарма», «Плакат», «Социальны проект» деген номинацияда кызырлаганды. Алыны ишлери уа администрацияны беклюмю башчысы Евгения Бактирова, специалист Марат Мукочиев, департаментини методистери Валентина Середя бла Теуланы Аслан, Нальчикчи Сабий журт-жестову школуну директору Валерий Заховох тингенди. Бу кюнде ала эришюну эселерини чыгаргандыла эм хорлагъанларыны саугъалау болганды.
Алай бла биринчи жоминацияда алгъы жери Артём Бишанков (устазы Л.В. Лашенко) алганды. Экинчи жерге Темирлан Шелвоков (М.К. Б. Фовола) бла Азамат Шкагапов (М.А. Шкагаповов), ючюнчон уа Алинка Марамшова (Л.А. Анзаво) чыккъандыла. Эм ариу планкты Малика Ахмедова (Е.А. Кизова) ишлеринди.
Бу номинацияда экинчи жери Елизавета Кашукова (Текуланы Е.В.), Мария Гамичиха бла Алинка Согуева (О.Ю. Кичот) алгандыла. Фатима Гукелтова (С.А. Каныгина) бла Валерия Киреева (Е.А. Кизова) уа ючюнчон болгандыла. «Социальны проект» номинацияда уа жори

Хорлагъанлары айырмаганды. Шахарны администратиясыны башчысыны орунбасары Анжела Долова, барысын да алгышлай, окыучулагъа, алыны хазырлагъан устазлагъа да ырызыллыны билдиргенди. «Бу эриш бардырылганды аны шахардан эки жюздөн аслам окулгоу кыатышкандыла. Ала конкурсу республикалы кезиуде да жетишилме болуу тургандыла. Иш келлююктери бла башха тыш жеринде да апаратын махтау бла айтыргандыла.
Жанго-разланы Шамшудин Табаксойланы Нажабат бла юйор Къазахстанда къурагъандыла. Ата журтарына кыай-ханларындан сора Шамшудин пенсингга чыккъынынгы дери кеп жыланы бузгалтер болуп «Советская България» саяду-зунда ишлеп турганды. Алты сабийни ёсдюргенде, агъыны юслерине салгандыла. Юй биичеси Нажабат ауушканын таллай заман озгъанды. Болсада биогонюкде Шамшудин туудукъларында бла аладан туу-улапдан къуулан жашайды.
ХАБИБУЛЛАХЛАНЫ Зульфия.

ЭКОЛОГИЯ

Кир-кипчикни заранлыгын асайтырча
Бизни республикада кир-кипчикни кетериу системи къууу жуп айгъа жаланда шахарланы тириелерине къурайыл эди. Шендо уа элени 75 процентинде бу жумуш тийишлигиса тамамланды.
КМР-ни Табийгъат байлыгъа энда экология министрствосу болуму игилендири мурат бла кеп болмай багыну кетериу жаны бла республикалы кадастрны жашадыр ганды. Анда аладан къызды объектлерде нелай бир эмда къылай тюро-лери жыйлыганын кергештореди. Аны бла бирге терегерекде кыуаретге, адамлагъа да заранлыгын асайтырча не мадар этерге (къылай технологияны хайраныргъа) кереклиси да айтылды.
Бу информация сагъыналган беклюмде урунгангъа да тюз оңула этерге болушукчуду. Кадастр бла ведомствон сайтында шакъыреилериге болушукчу.
ХАДЖИЛАНЫ Фатима.
КМР-ни Табийгъат байлыкъла эмда экология министрствосуну пресс-службасы.

Коррупциягъа къажау юрешге юлюшлерин къошадыла

Ахыры. Аллы 1-чи бетдеди.
Андан сора Гылыланы Ахмат къычууну жумушун башлады. Алай бла биринчи жерге «Прераём челоукъ коррупция» деген социальны плакаты бла Алина Пазина кова чыккъанды. Аны макетине кере, Нальчик шахарда социальны баннерле орнатылгандыла. Алада дагында КМР-ни Башчысыны «Антикоррупцияны линия» телефоныны номери жазылгандыла.8-8662-40-89-70, 47-32-56.
Экинчи жерге «Честь имею?» деген проект тийишли болукчу. Аны автору Ислам Каныкуов, Мисиряны Артур а «Буудше коррупционер» деген иши бла оюнго болганды.

Аспалны информация органы, жаматат эмда дини организацила жаны бла министрствону жыл сабий бардырылуу конкурсу иторларына кере, баннерленен сора да, башха реклама продукция келетле, блокнотла, журжуда южюрюте эмда къыргъалгъа тагыргъа болуукъ орузлагъала да жарашадырылды. Алада кор-
арандыла.
Аспалны информация органы, жаматат эмда дини организацила жаны бла министрствону жыл сабий бардырылуу конкурсу иторларына кере, баннерленен сора да, башха реклама продукция келетле, блокнотла, журжуда южюрюте эмда къыргъалгъа тагыргъа болуукъ орузлагъала да жарашадырылды. Алада кор-
арандыла.
Аспалны информация органы, жаматат эмда дини организацила жаны бла министрствону жыл сабий бардырылуу конкурсу иторларына кере, баннерленен сора да, башха реклама продукция келетле, блокнотла, журжуда южюрюте эмда къыргъалгъа тагыргъа болуукъ орузлагъала да жарашадырылды. Алада кор-
арандыла.
Аспалны информация органы, жаматат эмда дини организацила жаны бла министрствону жыл сабий бардырылуу конкурсу иторларына кере, баннерленен сора да, башха реклама продукция келетле, блокнотла, журжуда южюрюте эмда къыргъалгъа тагыргъа болуукъ орузлагъала да жарашадырылды. Алада кор-
арандыла.
Аспалны информация органы, жаматат эмда дини организацила жаны бла министрствону жыл сабий бардырылуу конкурсу иторларына кере, баннерленен сора да, башха реклама продукция келетле, блокнотла, журжуда южюрюте эмда къыргъалгъа тагыргъа болуукъ орузлагъала да жарашадырылды. Алада кор-
арандыла.
Аспалны информация органы, жаматат эмда дини организацила жаны бла министрствону жыл сабий бардырылуу конкурсу иторларына кере, баннерленен сора да, башха реклама продукция келетле, блокнотла, журжуда южюрюте эмда къыргъалгъа тагыргъа болуукъ орузлагъала да жарашадырылды. Алада кор-
арандыла.
Аспалны информация органы, жаматат эмда дини организацила жаны бла министрствону жыл сабий бардырылуу конкурсу иторларына кере, баннерленен сора да, башха реклама продукция келетле, блокнотла, журжуда южюрюте эмда къыргъалгъа тагыргъа болуукъ орузлагъала да жарашадырылды. Алада кор-
арандыла.
Аспалны информация органы, жаматат эмда дини организацила жаны бла министрствону жыл сабий бардырылуу конкурсу иторларына кере, баннерленен сора да, башха реклама продукция келетле, блокнотла, журжуда южюрюте эмда къыргъалгъа тагыргъа болуукъ орузлагъала да жарашадырылды. Алада кор-
арандыла.
Аспалны информация органы, жаматат эмда дини организацила жаны бла министрствону жыл сабий бардырылуу конкурсу иторларына кере, баннерленен сора да, башха реклама продукция келетле, блокнотла, журжуда южюрюте эмда къыргъалгъа тагыргъа болуукъ орузлагъала да жарашадырылды. Алада кор-
арандыла.
Аспалны информация органы, жаматат эмда дини организацила жаны бла министрствону жыл сабий бардырылуу конкурсу иторларына кере, баннерленен сора да, башха реклама продукция келетле, блокнотла, журжуда южюрюте эмда къыргъалгъа тагыргъа болуукъ орузлагъала да жарашадырылды. Алада кор-
арандыла.
Аспалны информация органы, жаматат эмда дини организацила жаны бла министрствону жыл сабий бардырылуу конкурсу иторларына кере, баннерленен сора да, башха реклама продукция келетле, блокнотла, журжуда южюрюте эмда къыргъалгъа тагыргъа болуукъ орузлагъала да жарашадырылды. Алада кор-
арандыла.
Аспалны информация органы, жаматат эмда дини организацила жаны бла министрствону жыл сабий бардырылуу конкурсу иторларына кере, баннерленен сора да, башха реклама продукция келетле, блокнотла, журжуда южюрюте эмда къыргъалгъа тагыргъа болуукъ орузлагъала да жарашадырылды. Алада кор-
арандыла.
Аспалны информация органы, жаматат эмда дини организацила жаны бла министрствону жыл сабий бардырылуу конкурсу иторларына кере, баннерленен сора да, башха реклама продукция келетле, блокнотла, журжуда южюрюте эмда къыргъалгъа тагыргъа болуукъ орузлагъала да жарашадырылды. Алада кор-
арандыла.
Аспалны информация органы, жаматат эмда дини организацила жаны бла министрствону жыл сабий бардырылуу конкурсу иторларына кере, баннерленен сора да, башха реклама продукция келетле, блокнотла, журжуда южюрюте эмда къыргъалгъа тагыргъа болуукъ орузлагъала да жарашадырылды. Алада кор-
арандыла.
Аспалны информация органы, жаматат эмда дини организацила жаны бла министрствону жыл сабий бардырылуу конкурсу иторларына кере, баннерленен сора да, башха реклама продукция келетле, блокнотла, журжуда южюрюте эмда къыргъалгъа тагыргъа болуукъ орузлагъала да жарашадырылды. Алада кор-
арандыла.
Аспалны информация органы, жаматат эмда дини организацила жаны бла министрствону жыл сабий бардырылуу конкурсу иторларына кере, баннерленен сора да, башха реклама продукция келетле, блокнотла, журжуда южюрюте эмда къыргъалгъа тагыргъа болуукъ орузлагъала да жарашадырылды. Алада кор-
арандыла.
Аспалны информация органы, жаматат эмда дини организацила жаны бла министрствону жыл сабий бардырылуу конкурсу иторларына кере, баннерленен сора да, башха реклама продукция келетле, блокнотла, журжуда южюрюте эмда къыргъалгъа тагыргъа болуукъ орузлагъала да жарашадырылды. Алада кор-
арандыла.
Аспалны информация органы, жаматат эмда дини организацила жаны бла министрствону жыл сабий бардырылуу конкурсу иторларына кере, баннерленен сора да, башха реклама продукция келетле, блокнотла, журжуда южюрюте эмда къыргъалгъа тагыргъа болуукъ орузлагъала да жарашадырылды. Алада кор-
арандыла.
Аспалны информация органы, жаматат эмда дини организацила жаны бла министрствону жыл сабий бардырылуу конкурсу иторларына кере, баннерленен сора да, башха реклама продукция келетле, блокнотла, журжуда южюрюте эмда къыргъалгъа тагыргъа болуукъ орузлагъала да жарашадырылды. Алада кор-
арандыла.
Аспалны информация органы, жаматат эмда дини организацила жаны бла министрствону жыл сабий бардырылуу конкурсу иторларына кере, баннерленен сора да, башха реклама продукция келетле, блокнотла, журжуда южюрюте эмда къыргъалгъа тагыргъа болуукъ орузлагъала да жарашадырылды. Алада кор-
арандыла.
Аспалны информация органы, жаматат эмда дини организацила жаны бла министрствону жыл сабий бардырылуу конкурсу иторларына кере, баннерленен сора да, башха реклама продукция келетле, блокнотла, журжуда южюрюте эмда къыргъалгъа тагыргъа болуукъ орузлагъала да жарашадырылды. Алада кор-
арандыла.
Аспалны информация органы, жаматат эмда дини организацила жаны бла министрствону жыл сабий бардырылуу конкурсу иторларына кере, баннерленен сора да, башха реклама продукция келетле, блокнотла, журжуда южюрюте эмда къыргъалгъа тагыргъа болуукъ орузлагъала да жарашадырылды. Алада кор-
арандыла.
Аспалны информация органы, жаматат эмда дини организацила жаны бла министрствону жыл сабий бардырылуу конкурсу иторларына кере, баннерленен сора да, башха реклама продукция келетле, блокнотла, журжуда южюрюте эмда къыргъалгъа тагыргъа болуукъ орузлагъала да жарашадырылды. Алада кор-
арандыла.
Аспалны информация органы, жаматат эмда дини организацила жаны бла министрствону жыл сабий бардырылуу конкурсу иторларына кере, баннерленен сора да, башха реклама продукция келетле, блокнотла, журжуда южюрюте эмда къыргъалгъа тагыргъа болуукъ орузлагъала да жарашадырылды. Алада кор-
арандыла.
Аспалны информация органы, жаматат эмда дини организацила жаны бла министрствону жыл сабий бардырылуу конкурсу иторларына кере, баннерленен сора да, башха реклама продукция келетле, блокнотла, журжуда южюрюте эмда къыргъалгъа тагыргъа болуукъ орузлагъала да жарашадырылды. Алада кор-
арандыла.
Аспалны информация органы, жаматат эмда дини организацила жаны бла министрствону жыл сабий бардырылуу конкурсу иторларына кере, баннерленен сора да, башха реклама продукция келетле, блокнотла, журжуда южюрюте эмда къыргъалгъа тагыргъа болуукъ орузлагъала да жарашадырылды. Алада кор-
арандыла.
Аспалны информация органы, жаматат эмда дини организацила жаны бла министрствону жыл сабий бардырылуу конкурсу иторларына кере, баннерленен сора да, башха реклама продукция келетле, блокнотла, журжуда южюрюте эмда къыргъалгъа тагыргъа болуукъ орузлагъала да жарашадырылды. Алада кор-
арандыла.
Аспалны информация органы, жаматат эмда дини организацила жаны бла министрствону жыл сабий бардырылуу конкурсу иторларына кере, баннерленен сора да, башха реклама продукция келетле, блокнотла, журжуда южюрюте эмда къыргъалгъа тагыргъа болуукъ орузлагъала да жарашадырылды. Алада кор-
арандыла.
Аспалны информация органы, жаматат эмда дини организацила жаны бла министрствону жыл сабий бардырылуу конкурсу иторларына кере, баннерленен сора да, башха реклама продукция келетле, блокнотла, журжуда южюрюте эмда къыргъалгъа тагыргъа болуукъ орузлагъала да жарашадырылды. Алада кор-
арандыла.
Аспалны информация органы, жаматат эмда дини организацила жаны бла министрствону жыл сабий бардырылуу конкурсу иторларына кере, баннерленен сора да, башха реклама продукция келетле, блокнотла, журжуда южюрюте эмда къыргъалгъа тагыргъа болуукъ орузлагъала да жарашадырылды. Алада кор-
арандыла.
Аспалны информация органы, жаматат эмда дини организацила жаны бла министрствону жыл сабий бардырылуу конкурсу иторларына кере, баннерленен сора да, башха реклама продукция келетле, блокнотла, журжуда южюрюте эмда къыргъалгъа тагыргъа болуукъ орузлагъала да жарашадырылды. Алада кор-
арандыла.
Аспалны информация органы, жаматат эмда дини организацила жаны бла министрствону жыл сабий бардырылуу конкурсу иторларына кере, баннерленен сора да, башха реклама продукция келетле, блокнотла, журжуда южюрюте эмда къыргъалгъа тагыргъа болуукъ орузлагъала да жарашадырылды. Алада кор-
арандыла.
Аспалны информация органы, жаматат эмда дини организацила жаны бла министрствону жыл сабий бардырылуу конкурсу иторларына кере, баннерленен сора да, башха реклама продукция келетле, блокнотла, журжуда южюрюте эмда къыргъалгъа тагыргъа болуукъ орузлагъала да жарашадырылды. Алада кор-
арандыла.
Аспалны информация органы, жаматат эмда дини организацила жаны бла министрствону жыл сабий бардырылуу конкурсу иторларына кере, баннерленен сора да, башха реклама продукция келетле, блокнотла, журжуда южюрюте эмда къыргъалгъа тагыргъа болуукъ орузлагъала да жарашадырылды. Алада кор-
арандыла.
Аспалны информация органы, жаматат эмда дини организацила жаны бла министрствону жыл сабий бардырылуу конкурсу иторларына кере, баннерленен сора да, башха реклама продукция келетле, блокнотла, журжуда южюрюте эмда къыргъалгъа тагыргъа болуукъ орузлагъала да жарашадырылды. Алада кор-
арандыла.
Аспалны информация органы, жаматат эмда дини организацила жаны бла министрствону жыл сабий бардырылуу конкурсу иторларына кере, баннерленен сора да, башха реклама продукция келетле, блокнотла, журжуда южюрюте эмда къыргъалгъа тагыргъа болуукъ орузлагъала да жарашадырылды. Алада кор-
арандыла.
Аспалны информация органы, жаматат эмда дини организацила жаны бла министрствону жыл сабий бардырылуу конкурсу иторларына кере, баннерленен сора да, башха реклама продукция келетле, блокнотла, журжуда южюрюте эмда къыргъалгъа тагыргъа болуукъ орузлагъала да жарашадырылды. Алада кор-
арандыла.
Аспалны информация органы, жаматат эмда дини организацила жаны бла министрствону жыл сабий бардырылуу конкурсу иторларына кере, баннерленен сора да, башха реклама продукция келетле, блокнотла, журжуда южюрюте эмда къыргъалгъа тагыргъа болуукъ орузлагъала да жарашадырылды. Алада кор-
арандыла.
Аспалны информация органы, жаматат эмда дини организацила жаны бла министрствону жыл сабий бардырылуу конкурсу иторларына кере, баннерленен сора да, башха реклама продукция келетле, блокнотла, журжуда южюрюте эмда къыргъалгъа тагыргъа болуукъ орузлагъала да жарашадырылды. Алада кор-
арандыла.
Аспалны информация органы, жаматат эмда дини организацила жаны бла министрствону жыл сабий бардырылуу конкурсу иторларына кере, баннерленен сора да, башха реклама продукция келетле, блокнотла, журжуда южюрюте эмда къыргъалгъа тагыргъа болуукъ орузлагъала да жарашадырылды. Алада кор-
арандыла.
Аспалны информация органы, жаматат эмда дини организацила жаны бла министрствону жыл сабий бардырылуу конкурсу иторларына кере, баннерленен сора да, башха реклама продукция келетле, блокнотла, журжуда южюрюте эмда къыргъалгъа тагыргъа болуукъ орузлагъала да жарашадырылды. Алада кор-
арандыла.
Аспалны информация органы, жаматат эмда дини организацила жаны бла министрствону жыл сабий бардырылуу конкурсу иторларына кере, баннерленен сора да, башха реклама продукция келетле, блокнотла, журжуда южюрюте эмда къыргъалгъа тагыргъа болуукъ орузлагъала да жарашадырылды. Алада кор-
арандыла.
Аспалны информация органы, жаматат эмда дини организацила жаны бла министрствону жыл сабий бардырылуу конкурсу иторларына кере, баннерленен сора да, башха реклама продукция келетле, блокнотла, журжуда южюрюте эмда къыргъалгъа тагыргъа болуукъ орузлагъала да жарашадырылды. Алада кор-
арандыла.
Аспалны информация органы, жаматат эмда дини организацила жаны бла министрствону жыл сабий бардырылуу конкурсу иторларына кере, баннерленен сора да, башха реклама продукция келетле, блокнотла, журжуда южюрюте эмда къыргъалгъа тагыргъа болуукъ орузлагъала да жарашадырылды. Алада кор-
арандыла.
Аспалны информация органы, жам

МАЛКЪАР ХАЛКЪ ТУУГАН ЖЕРИНДЕН ЗОР БЛА КЕҢОРОЛГЕНИ 70-ЖЫЛЫГЫНА

Жюректери бизден а тактырлык кетмейди

Этпз бла аны жин кызылары

1944 жылны жайы. Улуу кыйынлык башындан басып турган адамдарыбыз, жангы болмулга тозөлөлөймэй, тааыыр жашууга кеселери ушталмай, көп заманы башлары хайран болуп тура эдиле. Көүлдөндү зат келип эр кишилен, тишриүрүлүндө а көүлөр бригадир, паң жарыраңнай, иди өскүрдөнди. Кызат-кырауулаа бля сабилге, аксы алларына кыялы, конерини аман бля ашыра эдиле.

Алай конелери биринде бизни тийрде 6-7 ууак сабилы, аяны «Айткы» ойго келтирет. Ала кыялы кыялы. Бир жол мен да алаңга барам да, эшиккин жерде отуруп тургандай, таулу кийимлери болган кызат кытын көлөди. Көүлдө артамгын жерге сала туруп, аяңа не да бир таатыда да, босага кыялында көүди. Юйдилге кыялында: «Көл, жуук бол!» – деп, өргө туруп, саламашадыла.

Ол заманда кытын кеени танытты. «Мен кыялымчыла, Байалды ууак болмай, Акс-Кыя элде жашаймы. Анытм Гизди. Юн жин кызым барды. Ала манга бек болушудула. Кыюмулу сууксу кыялы окуна тийдиримейди. Кесим, элден элге айлапкы, таш саппа, көңгүнчөлени кепир заманда кыялардыкы оюсондон тоз халар жыным.

Бюлган бу элге да аны ючюн көлгөнөм. Ашыкжымыз, көп турмай Кавказга келерге жол чыгарыды. Жамбул шахары темир жол станциясында эшпонна тизилеп, башындан айурчуну сагылап турардыла. Ма көрүрөсү көтөксө, кызыларан аман бек кыауну тыштырлы болуп айттанды...»

Мен аны оо харларын эшиткенлей окуна, чабын ойго көлөмө да. Асиятпага билиги чыккан келгенди деп, эшитеними, билгеними санап берем. Юйде уа аныбы, жанетили болуру, кымы тозсо киси хауа жарамай, кабыгы кызырарып, аурут жапты тура эди. Тамата эгичим Напжан аны эшиткенлей окуна, баргы, Эгизин ойго алып келтирди. Болган ашыраңкерлини салдыла да, ауулапкы бош кытай, жасуу буурун аңгылапталды. Аны уа кытайгысы башка эди. «Кыяларым кагызыны көп жараткандыла. Алай бу агыч кыяшыкыла көлери асыра карагандай, бир бирлери бля аны конун дурдандыла. Көремыск, терезе тоноо бир бирлерин кулуп баргыларын. Кыяшыкы аяны кыяларына пошмөсөлө, мен сизге не хаана болушмаймы...» – дейди.

Борчталаны айтыптык агачч Усталары Гуко ишлеген юч

Халксыбыз көчүрөчөлөк азап сынганын 70-жылдыгы жуууклаша келгени сайып, көргөн кыйынлыкларыбыз боюндо тактыр этилди жюректерибизини. Ол жылданы хар шарты, кыялы эге да, бир кужуур татайды санларын. Ала тононе болгондосу окуна көрөндөлө.

Властыны койгосу оюнуларындан сора да, өзүрсүз харлар жапай айланганда да азаны юйлери куруу-матгында. Бюгон мен алапдан бирлерин колгоге келтирсе сооме.

Кыяксыбыз ала Эгиз бля кетедиле. Кюо салкын-хауа келгендей, аныбызы көлери сау болдула. Алай Жамбулу темир жол станциясында эшпонна тизилген хажады сора эшитпгенди. Бизни 7 башлы юйдигинден хаана сау кыялган болмады. Андан, суукданды жашаулары заманысы козюлоо.

Ол болманы таш салынуу, бош харлар, апауду да көп юйлери юн тоз жолдан ажадыргандыла, заманысы көрге кийргенди. Асиятны юйлөру да аладан бирлери эди. Бюнонга көз алында турары бля жашау элде ажадырган шартындан сора аны ала кийирге тертлоп кысылган адыргы халчулардыга фанера кыянтыкыда былай жазуула: «**КАМАССР, Элдүр район, Огары Баскыч.**»

Жазык аны

Жамбул областын Свердлов району Юнчичи Кенгеш элине сууде огары Баскычты тапкан аылде. Сай ай дөсөм да, 60-70 юйлө юрюно сабилды бля танымагын кон арапкы тишируу чоңушуда жашай эди. Ол ким эди, кыйдан эди, кишини хапары болмагын да. Тамата эгичерим – Напжан бля Норжан – анга көз-кыраак болуп туруулары эсимди. Ала айтанга көрө, тишируу эри урушда эди, кеси Акс-Сууда устаз болуп турганды. Бара-баргыңдай аны аурут, тышкы тапшанды. Кызырчына – 3,4 жыл, кичи жашына – 5-6 жыл, таматасына, жангылыа сөм, 8-9 жыл болган болур эди. Саууса аны кылай кзараркы эди балаларына. Кызакчы, көп бармай блди, эки жашыга бля, аныканы көндөн, жашуа эте турды. Кишени-конне гонгусу бола, кыраууну таз эте. Бюнонга эсимди, юйлөрню юкюор ырыскысы, кийимлери да аз тоздо эдиле: аш-азык болуб а, мен билгенди, ин жууу туулардындан башка зат оломөгөндү. Тишируу кыаты жерде тахтадан, жан сооклери тишилген хапарын эгелерини жарып айткандыла.

Ала алыгы эди, Кесим уру сирюну кулай бердик эдиле. Жары аны акыялбылык болмагын балаларына кимге аманат этерик эди.

Ол да койдюре болур эди аны санларын, жапын да. Көп бармай ол да көрге кирди. Эилде алыкы ачанд, ауруудан кырауларын таз этигенди, аз жондор сора эдиле да, аны көк-бүрүлгө элтип асырадыла. Алай юйлөрню сау кыялган эки жашыны кыадыра уа кылай болган болур эди. Бюнонга көз алында турары бля артында бир киши жантагы өңүс жемген арба бля келди да, эксин да миндирип, юйлөрнү халчуларын да анга жюлгөп, Жамбулда интернатка элтебиз деп, алып кеттени. Андан бир айланган эсим эде ажадырган тошгон юйлөрнө оюсондон халар жуоерюмди.

Ким биледи, ол эки жашдан сау кыялганы бар эсе, тууган жерибизге көчюн келген болур эди. Кесими оюсондон халар берсе, газет окуучулары көлери хош болур эди.

Юсюп тентим

Биз көлүнү оттомо маллары бля Кель-айнрай жайлык тура эдик. Кыюнда уа кыюму кыши. Анду уа Юсюп деп бир таулу соруоюк жашчык болганды. Мен бузоу, ол козю куе, кон сайын биргө тыкуму эди. Ол сулай юйлөрдөн жангыс кес кыялган эди. Кыялай тегисююк эдиле аны көз жашлары, анысы, атасын, кырандышыгын эси туюрөсө. Мен аны бля кыялай бир айланган эсим да, аны бош ышарын окуна көргөмөн эдим.

Жай айла бошайп, бизни козю кыш туулу жерибизге көччөн эди. Андан сора сау кышыны бир бирибизини көрдүк. Эчичини жый жайда билгы жайлыктыс багынаыбыз уа Юсюп - жок. Аны кыайры кетменин манга киши айтмады. Алай аны орунну уа казахкы кыюму кышун таматасы бизден абданяркеч чечени жапшы кыюу юнтерге алган бер эдим.

Биз аны бля казахка өшөлүчю эдик. Ол алыкы бу тилин да ири билмей эди. Кыюу, бузоу дерди орунун керсириня бир тоору ооо-ооо болуштур эди. Кесим уру сирюну Ол тийрине кеткен, инчуш халкпын атылары окуна айтпай эди. Сослан, башын алып, элден элге,

кышдан көкшюха бара кетип келген эди Сатаркулланы юйге. Аланда эсе сабилери жок эди да, кимди да бек союип алгындай бала эгерде. Ала эшиткен эдем Сосландан Юсюпнө жарылуу кыадыраны ююсонду. Ол кече кырандыда кыюла соруоп келе тургандай, ат боудуругандан коркюп, бир жапаны оюдоп, жашау аны билгенди кыялып, союилеп, башына кыны тошоп, андан сау болмай ауушканды. Андан бер, дөй эди Сослан, Сатаркулу бля аны юй билгеси Асыт, манга аты миерге кыюмай, жалу айтырдырадыла.

Сюртүннө ачыгыржыны

Көчюн баргыч жайлыбызы жайында 12-жыллык Далаг эччи ирети кыюлу көтө эди. Юйлөрирнчи кыюлыгыбыз кыялын билген хал малларындан бирлерин соуды да, кыамиле ичинде буксырдык. Ингирде аркасына көтөрлөк келе тургандай, таз болган маллы неси, ишеки болуп, мууну турган да, жотон кыялы бля Юсюн эриден тангыт. «Көремыск, мен уручун тутмамчы!» – деп, тоөгө миндирип, элге алып көлөди.

Кыюшу, тийре да, жыйылып, союги кытамгын жашны төвбиз денгеринде, колхоз малга бля кыялы, юйлөрдөн ажапшып, башка жерге тошоп, андан кыайтып келген Темиржынаны ишчи болушун аңгылапталдыла. Кыраууу жаш, чабып келип, кыюму мылган месини аркасына жок этип, аны боюнуна камамчи жетирип, алайдан кыстаганды. Ол күндөн сора биз жашаганд эде көпчюнчөлөгө камамчи көтөрюк кыялганды.

Алай Далагтын, Темиржынканы кыадылары да артыс жарыу болдула. Биринчи 1945 жылы кышында алындай блди. Экинчи да, ол жыл кокоз малланы кыш узак жайлыктын соруоп келе тургандай, Талас судан эттен жерде бу тешикке кетип, андан чыгып, юйге жеткенин кийимлери сык кытай, кыялы арюшон тапды.

Алай эди, соруонде падах кыядан чыгарганы кон билгенди. Ала кезинде не торлю кыйынлык аны марлаганды, анга жау болганды. Алыкы, жаланжанылык, суоуклык, ауруула да бирге болуштур. Тейишшиликке айтылган тургандыла. Анан кыялыныкы сабилге, кыялга кылай көтөрлөк эдиле. Көпчюнчөлө ачыгыржыны алай эди.

Жаш специалист 1968 жылда «КН АИБалгт жер дандан-строй» трестте көчөди. Анда курулушу энди бардырыла турган «Стройдеталь» предпрятинны баш инженери этип

«Адамны сөзү угбай, ахшы» деп шешери көргөзтөди ол ким болушанынга келгенин нарт сөз барды. Камбулат Бетровзуну да алай адамланы сынана кошоарга боллукчу: сабыр, эс салып тынгылай элди тозу оңуу эте билген. Анга бийоз чачо артычуу карары кырауган эд. Ызы бла бетон эткен угел, механика элде агчандан аберице жарашдыргын чекле да ишлен башлагандыла аны башламчылыгы бля. Нарк-кыялды уа ол асфалт этчюу производствону амады.

Ушлеерн жеринде Бетровзө белгилу ыс кыюйганды дер-производствода.

Элестери

Жашаууну эм магъаналы жумушу

тозураган кохозну жаланда битеу республикада угбай, битеу Совет Союзда окуна ачылгала чыгаргын киши колго алынды. Ол материал сиңгидирге угсай демей, башламчылыкты кеси боюнуна алганды чынтны оңуочу болганды. Заводун конструкторы элде башка специалисттери бля бирге Совет Союзда бардыргын торлю-торлю көрмөчөлөгө дайым кыатышканлай турганды. Аны хайыры бля заводун инженер-техника службасы шөндөгү төкөнөлөмдө бля иги шагырты болгандыла.

Камбулат Жамалдинович башкаларга орта шокнуу бошагандан сора Ростовда инженер-курулуш институтка киреди. Анда усталык алып, Челябинск шахарада темир-бетон производчы чыгарылуу заводда башлайды уруучу жолун. Эки жыл озгандан сора республикага кыайтады, курулуш управленинда бөлөмоню башчысыны орунбасары болуп келтирилди. Бир нечча заводда бардыргын астраула «Каббалксовозострой» трестти темир-бетон заводуну башка инженер болды. Анда урунган кезиюнде Камбулат малчылык фермаланы элде бардыргыла. Шокноо бля бир курулушларына керек эки темир-бетон izdelaniya чыгарган устанокканы жарашдырганды.

Жаш специалист 1968 жылда «КН АИБалгт жер дандан-строй» трестте көчөди. Анда курулушу энди бардырыла турган «Стройдеталь» предпрятинны баш инженери этип

саладыла. Беш жылдан а диеректор болды. Ол курулушка баш болушанынга келгенин нарт сөз барды. Камбулат Бетровзуну да алай адамланы сынана кошоарга боллукчу: сабыр, эс салып тынгылай элди тозу оңуу эте билген. Анга бийоз чачо артычуу карары кырауган эд. Ызы бла бетон эткен угел, механика элде агчандан аберице жарашдыргын чекле да ишлен башлагандыла аны башламчылыгы бля. Нарк-кыялды уа ол асфалт этчюу производствону амады.

Ушлеерн жеринде Бетровзө белгилу ыс кыюйганды дер-

производствода.

Көп фатарлы юйлени элде башка мекямланы курулушларын башка плитала бля жайыла завод тир кыатышканды. Шахрада объектини курулушларында бу жапы бля эм уллу кыюумчулугу «Стройдеталь» болганды. Заводун ишчилерине жангы фатарлы завод тир кыатышканды. Камбулат Жамалдинович аңга ала бля бирге куууанганды. Коллективде урунганга, жашуу журтлдан сора да, элдеге жер ушакталуа кыюлу болса уа, ол а андан да уллу насап.

Заводун эм кыйын кезию 1990-1994 жыллага тошгенди. Ма бу кызауат кыйын заманда көргөзтөгөндү Бетровзө кесини чынтты тамата усталытын. Сөгик жөздөн асып аман адам урунган коллективни саккалрга, аяны иш бля жалкытырга юч-кыраууну амангаңды. Кыялай-алай болса да, завод, жарыууа республикада, кыяралда да, көп предпрятитална, чыялганды.

Кесини жаланда урунууга бекуну бля чекленип кыламы. Камбулат Бетровзө жамауат ишкен да артыс турмаганды. Тир кыатышканды. Бир кезюнде «Стройиндустрия» илму-техника обществону башчысыны орунбасары болганды. Нальчик шахары Октябрь район советини депутаттына да айырылганлай турганды. Ол башчылык эткен кезюнде «Стройдеталь» көп кер сылык грамотала, диплома, көчорлорчюлюк кызыл байракыла бля сауагаланганды турганды. 1976 жылда уа башчылыкты итотуу бля анга «Сыйлыктыны белгиси» деген ордон берилгенди. «РФСР-ни сыйлык курулушчуусу» деген атака да тийишл болганды.

Камбулат Бетровзө салгаган усталыгына ахыр кондон дери көрткичл кыялганды. Олег ШОКОВО.

БИЛИМ БЕРИУ

«Сабийлегө юйюр малла кырауарга кюрөшөбиз»

Тырыюууда жетинчи номерли школ-интернат ачылганы оңбөж жый толгонды. Билим берюу урчеденибиз боюнгоно ююнню оюсондон бизни корреспондентибиз, аны директору Кыртлыкканы Зульфий бля тошупк, ушак этгенди.

Зульфийа Тахирова, шөндө менча сабий жюрюйдю берги?
-Бюноглокде сөксенге жууук барды бизде. Школ-интернат ала биринчи класстан туугуңууга барды. Билим алапкы алапкы психониктерди арта ошколопа да неда орта профессионал билим берген окуучу урчеденилдеда окуйдула. Бизге жюрюйөгө барысы да көп сабилы элде кыяларын эде болган юйкюрөлдөдиле.

Аны себепли алага боюнда бек кыайгырырга кюрөшөбиз. Школ-интернаты таууса турганла уа артка кыйдай окурга ююенгери бля байламды усталык сайларты да болуштур. Низам бля байламды бизде проблем жокудула.

Окуучу процесс кылай куурапканды?
-Бизде аны бирки школландан артык башкаларга жөшүдү. Мектеп тогузунчу классы дери окууларанлар айтдым. Аланы уа хар биринде сегизинчер сабий барды. Классад аяны саңа көп болмаганы аланы иги окурларына, усталыга да хар биеме эңчи эсе бурунча себептик эдиле.

Арт кезюде классага керекти ырыскы да алынганды, жапы бири бериу теменючюлгя да анын бардыла. Кошкыютерге билатернны керекчи бля интернатка да бардыла. Музыка залда интернаткы кынага да оранатынды. Дөрсө расписанияга да кытай тийишшиликке бардырылардыла. Окуучу жыны алапкы жапны школ форманы да кийиргенди.

Мен аңгылапканда көре, школ-интернат биз юйргенге мектептен эсе башкааркы?
-Хау, ол алайды. Биз сабийлегө ала юйлөриңерде тамгазын болууланы куурагга кюрөшөбиз. Кесибизни котельныбиз барды. Аны себепли мында сууксу болмадыла. Жылда жууубуз, душомоюгу кесибизди кезден-кезюге бизни окуучуларыбыз бля ушаклау, витамин кааса сагытта, конюрсула, витамин каала куурап бардырадыла. Школ-интернатда тематикалык көрмөчөлөгө да жарашдырылгандыла.

Окуучуларыгызаны жетишимлери да болуур?
-Бизде кесирнин торлю-торлю жерлерде көргөзтөдөн, ачыккалыг аяны көлдө. Озган жылда, сөз ючюн, республиканы конурда алында болуштур. Андан алгы аракаркы уа сурат алында экинчи жери алган эдик. «Британский клуб» Битеуроссей конурда эди ити жетишимле жеткенди.

Эрдун сора да, орус, малкар литератураладан да торлю-торлю арийууды кыатышканды. По-кыяланы Асланлы бля Русланды, Бийекуланы Мухамматны, Юсюпканы Фариданы эм бирсилени ала кыялыныкы көрдү.

Педагог коллективигизни ююсондон не дегер болуштур?
-Бек биринчиден, мында ишленгени көрчюсө сайлаган усталыкларына кертичине болган-

ларын чертирге көрсө. Аланы ичинде школ-интернат куурагын биринчи кондон бери окуна ишленге бардыла. Эңчи ысыкса Жампуганы Норжан, Махийланы Асыт, Хуррозжы Асламов, Бирмелтаны Асыт, Любовь Сирихова тийишшиликте. Ала жаш төлөгө не болуу да колтолодо.

Бирсыз-техника кыялыгыра а кылайды?
-Арк кыялы оң ажай да, игилеге не барды. Озган жаш технологодик кабинет ачыла оңуубуз да болганды. Ол улуду эм жаркысылды. Кийим тиккен эи эшил эгич машинаклары да бардыла. Жаны стандарттыла тийишшиликке алгыракыла окуу фондубуз 80 процентте жангыртылганды. Биринчи этажыбызда терезелени алыштыдырганыбыз. Экинчи этажада бийик жумуш бардырына аркысы бөлүнөткөнди. Болсада хар класста да интерактивни кыянгааркы болсола сөөрик эдик.

Сизге болушук этгенге уа бармады?
-«Эзгын жылда бизге реимонт бля «Курорт Эпбурс» ОАО ну, «Каббалкжиз» ООО-ну башкалары Бекканылы Хыяса бля Мыса Шуйаюгов, Элбрус посёлканы администрациясыны башчысы Курдваланы Көзюйер бек иги болуштур. Торлю-торлю жан даууриге акылден бардыргылыг жөрдү бекчирюлене, бер-жерли властында да келип, көп керекти зат да келтирдени.

Кыямр-ни Билим берюу эм илму министрствосу уа окуучу юйретиу процесс тийишчи даражада болуп, канкиулада сабилге салууларын игилдирген лагерлерде солор ючюн кыайгырланлай турарды. Бизге болушканы, эс орунларыны барканы да, ырызгылыгыбызы билдирди, сау болуугуз дейбиз.

ТЕММОЛАНЫ Мухадим

ТЕММИРАНЫ Анатолый

Реформада

Вузла школлада кеслерни кафердаларын ачарыкыдыла

Билим берюу эм илму министрини орунбасары Александр Климовди «Известия» газетинде «Полтора Пушка» вузланы саны азайрыкчы юслөринден хар апарыпканды.

Александр Александрович, педагогика билим берюуде реформа эм профилини вузуланы санын азайтырга бусагарткан не керекти?
-Педагогканы хазырлаууу качествосунда биз дайын да уллу эсе буруп турганбыз. Школ билим берюу качествосун көтөрюрунө бизге маддарларын илзе эм битеули билим берюуно жангы кыял стандартларына токташдыруу педагогканы хазырлауу игилдирюу шөндөгю заманын илзеилери болуп кыялгандыла. Бийыл сентябрде билим берюу-нө ююсондон жангы закон ючюнө киргенди. Анда уа бийик билим берюуню программаларын толтуруну бир кызуум механизмлери да көрзюптөгөндиле.

2012 жылда президентини указы кыягынданы. Анда айтпалкыча, педагогикада ишленгени айлык иш халклары көтөрлөктерге керекдиле. 2013 жылда 9 айны отпарларына көре, педагогканы иш халклары, 2012 жылны ол заманы бля тегилештиргенде, 45 процентте көбөйгенди. Ол себептен жаш преподавателени сынамы да иги кышуганды. Бу вузлага ЕГЭ-ни баллары бля киргенди 2013 жылда 7 процентте көп болгандыла.

Президентини Федеральнын Жыйыныгына Посланиясында педагогканы усталыкларын көтөрюрунө маддарларын жаңырады борч этилгенди. Ол затла барысы да сөзюлгенди. Биринчи башкаларга, жарашдыргыра оң бердиле.

Энди боллук педагогканы кылай жаңгылыкыла саккалайды?
-Бек магъаналы иш педагогканы бля окуучулар студенттени практиклары тийишли даражага көтөрюудю. Аны ючюн а былай ишле белгиленди. Биринчиден, базалы кафедрала кыялыргына керек-

тулушугун илзеилери. Курсука кыатышырга педагог вузул эм классикалы университетте да кыатышырга эркигенди. Алай бля жыйышдырылган сынаууну резултатлары билеу окуучу системасы сингиртилди.

Алай уллу борч салынганы эсе, педагог вузуланы санын жылдан-жылга азап не барда?
-Жаны вузла ачылыкчыдыла, огеесе ишлей турган бийик окуучу заводданы конгертлени тирекчиле?

-Быйыл чертирге сөөме – концепцияда педагогика билим берюуню айынтуюу ююсонди айттылды. Бизде педагогика профилни студенттени хазырлуу бля 170 вузу кууришеле, аладан 48-иси кесирине педагогикалыла дейдиле, алай аяны программалары профиллеринде экономика эм юрист усталыкылага юйрөткөндө бардыла.

Бир-бир жерлерде, сөксюз, вузла бирджириликте да, уллайтыгырга да боллукчула, ол торлю вопросланы тамамлай туруп, регионаны сөйрелерине, ол неда бу вузуну окутуучу оңганды да уллу эсе бурулукчу. Бу арт эки жылга эсленген эки торлю ишче да чертирге керекчи.

Биринчи, Бийик көрмөчүлөгө болган вузлага торлю-торлю даражалы бюджетле жапы бля сынаулуга чыдагы тын болуучу; аяны илму грантыра эм студенттени окууга алыр жапы бля онгыра кыраууларынчыды, алай бу студенттени молдулуу саны сайлау жапы бля онгыра да туткучу боллукчула.

Улуу университетдеде окутууну эңчи программалары эртенде бери да хайырыналай алай бу студенттени молдулуу торлю-торлю усталыкылага юйрөндү-инженер, дизайнер эм кеси сойгон башка ишлени тамамлагы хазырланганды. Кешечинда да былай айттылды алай бу студенттени молдулуу. Гуманитар профиллерге юйретиу бля бирге, алайга, сойсе, педагогика билим да берилерге керекчи.

«Известия» газет.

